

TUNNETAITOMUSKARI - TOIMINTATUTKIMUS
TUNNETAITOJEN OPETTAMISESTA
MUSIIKKILEIKKIKOULUSSA

Henna Kervinen
Musiikkiterapian
kandidaatintutkielma
Kevät 2024
Avoin yliopisto
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Avoin yliopisto
Tekijä Henna Kervinen	
Työn nimi Tunnetaitomuskari - toimintatutkimus tunnetaitojen opettamisesta musiikkileikkikoulussa	
Oppiaine Musiikkiterapian aineopinnot	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 29 +liitteet
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tunnetaitojen hallinnalla on kokonaisvaltainen vaikutus lasten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Viimeisten vuosikymmenten aikana on syntynyt erilaisia ohjelmia tukemaan lasten tunnetaitojen kehittymistä. Myös tutkimus musiikin ja tunteiden yhteydestä on kasvanut ja musiikin on todettu vaikuttavan moniin eri tunneprosessin vaiheisiin. Musiikkikasvatuksen on todettu olevan hyödyllistä lasten sosiaaliselle ja emotionaaliselle kehitykselle.</p> <p>Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli luoda malli tunnetaitomuskarille, jossa yhdistyy musiikkikasvatus ja tunnetaitokasvatus. Tutkimus toteutettiin musiikkileikkikouluryhmässä musiikkiopistossa. Tutkimusstrategiana oli toimintatutkimus ja tutkimus eteni toimintatutkimuksen syklisen prosessin mukaisesti. Aineiston keruun menetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia, reflektiivistä keskustelua sekä tutkimuspäiväkirjaa. Aineistoksi muodostui tutkijan reflektiopäiväkirja sekä kollegan havainnot. Aineistot analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Kahdessa ensimmäisessä tutkimussyklissä analyysi tapahtui aineistolähtöisesti ja sen jälkeen sekä aineistolähtöisesti että teoriaohjaavasti.</p> <p>Tuloksena muodostui malli tunnetaitomuskarin toteuttamiselle musiikkileikkikoulussa. Musiikki osoittautui toimivaksi välineeksi lasten tunnetaitojen opetuksessa. Mallia on mahdollista hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa, alkuopetuksessa ja musiikkiterapiassa.</p>	
Asiasanat tunnetaidot, musiikkileikkikoulu, sosiaalisemotionaalinen oppiminen, tunnetaitomuskari	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1. Tutkimusprosessin syklinen eteneminen Heikkistä (2008) mukaillen.....	12
--	----

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Esimerkki musiikillisen toiminnan analysoinnista SEL-teorian viiteen ydinosamisalueeseen jaettuna.....	14
TAULUKKO 2. Avainaiheissa esiin nousseet haasteet ja toiminnan kehittäminen.....	16

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 KESKEISET KÄSITTEET.....	3
2.1 Tunteet ja tunnetaidot.....	3
2.2 SEL-teoria ja tunnetaitojen oppiminen.....	4
2.3 Musiikkileikkikoulu.....	5
3 MUSIIKKI TUNNETAITOKASVATUKSESSA.....	6
3.1 Musiikki ja tunteet.....	6
3.2 Sosiaalisemotionaalinen oppiminen ja musiikkikasvatus.....	7
4 TUNNETAITOMUSKARIN ESITTELY.....	9
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	10
5.1 Tutkimustehtävä.....	10
5.2 Tutkimuksen lähestymistapa.....	10
5.3 Tutkimuksen kulku.....	11
5.4 Aineiston analyysi.....	13
5.5 Eettiset ratkaisut.....	15
6 TULOKSET.....	16
6.1 Aineistosta nousseet avainaiheet.....	16
6.2 SEL-teorian osa-alueiden toteutuminen musiikillisessa toiminnassa.....	20
7 POHDINTA.....	22
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	22
7.2 Tutkimuksen arviointi.....	25
7.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset.....	26
LÄHTEET.....	27
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tunnekasvatus on noussut yhdeksi viime vuosikymmenten trendiksi kasvatusalalla. Blasco-Magraner kumppaneineen (2021) tiivistää tärkeimmät virstanpylväät tunnekasvatuksen saralla seuraavasti: 1990 Salovey ja Mayer määrittivät ensimmäisinä tunneälyn käsitteen kyvyksi tarkkailla tunteita, erottaa niitä toisistaan ja käyttää tunteista saatua tietoa ohjaamaan ajattelua ja toimintaa. Tämän jälkeen syntyi paljon erilaisia ohjelmia, joiden tarkoitus oli ehkäistä ongelmakäyttäytymistä ja tukea kasvattajia edistämään lasten terveyttä ja tunnetaitojen kehittymistä. Vuonna 1994 perustettiin kansainvälinen järjestö Collaborative to Advance Social and Emotional Learning (CASEL) edistämään sosiaalista ja emotionaalista oppimista osana kouluopetusta. UNESCO:n 2000-luvun koulutuskomission raportti asetti neljä perusasiaa, joille koulutus tulisi perustua: oppiminen tietämään, oppiminen tekemään, oppiminen elämään yhdessä ja oppiminen olemaan. Näistä kaksi viimeistä liittyvät vahvasti tunneälyyn. (Blasco-Magraner ym., 2021.) Myös Suomessa on 2000-luvulla havahduttu tunnetaitojen opettamisen merkitykseen ja erilaisia tunnetaito-ohjelmia käytetään varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Tunnetaitojen hallinnalla on myönteisiä vaikutuksia lapsen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti (Pöyhönen & Livingston, 2020).

Musiikin on jo kauan tiedetty olevan läheisessä yhteydessä tunteisiin. Kahden viime vuosikymmenen aikana myös tutkimus musiikin ja tunteiden yhteydestä on kasvanut. Tutkimukset ovat osoittaneet musiikin laukaisevan fysiologisia vasteita, vaikuttavan emotionaaliseen säätelyyn ja stimuloivan kognitiivisia toimintoja (Blasco-Magraner ym., 2021). Kokkonen (2017) siteeraa Suvi Saarikalliota: Saarikallion mukaan musiikki tarjoaa tunteita vahvistavan ajassa etenevän taustan, johon omat tunteet ja kokemukset voi heijastaa. Musiikin kokeminen on yksilöllistä ja palvelee kuulijaa juuri hänen tarpeidensa mukaan. Musiikki vaikuttaa moniin eri tunneprosessin vaiheisiin: musiikki voi muokata ilmapiiriä ennen tunnekokemusta, sen avulla voi työstää jo syntynyttä tunnekokemusta, tai sitä voi käyttää tunteen välittämisen ja ilmaisun keinona. (Kokkonen, 2017.)

Musiikkikasvatus on hyödyllistä lasten sosiaaliselle ja emotionaaliselle kehitykselle. Musiikkikasvatus edistää lasten tunneällyn kehitystä, erityisesti emotionaalisen havainnoinnin, ilmaisun ja tunnesäätelyn osalta. Se voi vaikuttaa myönteisesti empatian, ryhmäytötaitojen, prososiaalisen asenteen ja itsetunnon kehittymiseen sekä auttaa vähentämään masennusta, ahdistusta, aggressiota, tarkkaamattomuutta ja uhmakasta käytöstä. (Blasco-Magraner ym., 2021.) Blasco-Magraner kumppaneineen (2021) esittää Pellittierin (2006) havaitsemat viisi tapaa, joilla musiikkikasvatus ja sosiaalisemotionaalinen oppiminen täydentävät toisiaan: musiikkia voidaan käyttää emotionaalisena ärsykkeenä; musiikki voi olla esteettinen kokemus; musiikkia voidaan käyttää mielikuvien herättämiseen ja rentoutumiseen; musiikin avulla voi ilmaista itseään; ja musiikin tekeminen voi olla ryhmäkokemus.

Tutkimusaihe nousi pohdinnasta, mitä lisäarvoa musiikki voisi tarjota tunnetaitokasvatukseen ja siitä syntyneestä ajatuksesta liittyy tunnetaitokasvatus musiikkileikkikouluun. Tutkimuksen tavoitteena on luoda malli tunnetaitomuskarin toteuttamiselle. Tunnetaitomuskarissa tärkeää ei ole valmis pedagoginen lopputulos, vaan musiikillinen tekeminen, siinä liikkuvat tunteet ja tapahtuva vuorovaikutus. Lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita musiikista; laulamisesta, soittamisesta, musiikkileikeistä ja -liikunnasta. Lasten voi olla vaikea kuvata mielikuviaan puhumalla, mutta he pystyvät ilmaisemaan niitä instrumenttien avulla sekä lauluihin ja leikkeihin eläytymällä. Arkakin lapsi voi kokea musiikin niin turvalliseksi, että hän uskaltuu vuorovaikutukseen muiden kanssa. Tutkimus on toteutettu toimintatutkimuksena musiikkiopistossa ja tutkimusjakson jälkeen tunnetaitomuskarin on tarkoitus jäädä pysyväksi muskariryhmäksi musiikkiopiston tarjontaan. Vastaavaa tunnetaitomuskaria ei tiettävästi ole ollut vielä missäänpäin Suomea.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Tunteet ja tunnetaidot

Tunteita määritellään hyvin monella tapaa riippuen erilaisista tunneteorioista. Yleisesti toisistaan erotetaan tunteet, emootiot ja mielialat. Suomenkielisessä kirjallisuudessa tunne ja emootio mielletään toistensa synonyymeiksi. Tunne on lyhytkestoinen ja intensiivinen prosessi, jolla on yleensä syy ja kohde. Mieliala taas on pitkäkestoisempi, intensiteetiltään heikompi tila tai kokemus, jolla ei välttämättä ole selkeää syytä. Tunnekokemus rakentuu kehollisista prosesseista, subjektiivisista kokemuksista ja toiminnallisista ilmauksista. (Peltola ym., 2022.) Jokaisella tunteella on merkitys, joka kertoo tarpeesta (Kullberg-Piilola, 2005a). Tunteet vaikuttavat käyttäytymiseen, ajatuksiin ja ihmissuhteisiin (Kokkonen, 2017).

Tunnetaidot ovat elintärkeitä, mutta arkisia taitoja, joita käytämme vaistomaisesti ja tietoisesti (Peltonen, 2005c). Tarvitsemme tunnetaitoja läpi elämän, jotta pystymme esimerkiksi ymmärtämään itseämme ja muita, menestymään ja luomaan merkityksellisiä ihmissuhteita, hallitsemaan käyttäytymistä ja oppimaan (Pöyhönen & Livingston, 2020). Peltosen (2005c) mukaan tunnetaidot ovat tunteiden kokemista, tunnistamista, näyttämistä, huomioimista ja säätelyä. Ei ole olemassa oikeita ja väärinä tunteita, eivätkä tunteet ole vaarallisia. Tunnetaidot eivät ole sitä, että osaa puhua tunteistaan. Tunteita voi näyttää kosketuksella, sanoilla, äänenpainoilla, ilmeillä, eleillä, asennoilla, teoilla tai tekemättä jättämisellä. (Peltonen, 2005c.)

Kun tunnetaitoja opettelee jo lapsena, on tunteiden kanssa toimiminen helpompaa kaikissa elämän vaiheissa (Pöyhönen & Livingston, 2020). Lapsi, jolla on hyvät tunnetaidot, selviytyy elämän vastoinkäymisistä paremmin, kuin se, joka on joutunut tukahduttamaan tunteitaan (Peltonen, 2005b). Hän tunnistaa omia ja muiden tunteita, osaa säädellä tunteidensa voimakkuutta ja hallitsemaan käyttäytymistään, ymmärtää muiden tunteita ja tarpeita ja osaa sovittaa omaa toimintaansa niihin (Pöyhönen & Livingston, 2020).

Tunnetaitojen avulla lapsi tietää, mikä tunne hänellä milloinkin on, ja mistä tämä tunne johtuu. Hän osaa säädellä tunteen voimakkuutta niin, ettei siitä tule liian kuormittava, eikä hän joudu pulaan tunteensa ja käyttöksensä kanssa. Tunnetaitojen oppiminen alkaa varhaisesta vuorovaikutuksesta vauvan ja aikuisen välillä, kun aikuinen tyyntyy itkevää vauvaa silittämällä, vastaa vauvan jokelteluun hymyilemällä, ottaa syliin kun pelottaa ja auttaa rauhoittumaan unille. Vauvan tunnesäätely on täysin aikuisesta riippuvaista. Leikki-ikäinen osaa jo ilmaista tunteitaan paremmin, mutta tarvitsee vielä aikuisen tukea tunnesäätelyyn. Sanoittamalla tunteita aikuinen opettaa lasta ilmaisemaan tunteita sanoin. (Kullberg-Piilola, 2005; Pöyhönen & Livingston, 2020.) Tunteita ei pitäisi jakaa positiivisiin ja negatiivisiin tunteisiin, ettei lapselle tule kuvitelmaa, että negatiiviset tunteet ovat pahoja ja ei-toivottuja (Kullberg-Piilola, 2005).

2.2 SEL-teoria ja tunnetaitojen oppiminen

SEL-teoria (Social and Emotional Learning) on kansainvälinen sosioemotionaalisen oppimisen tutkimuksessa käytetty malli, jossa tunne- ja sosiaaliset taidot jaetaan viiteen ydinosaamisalueeseen: itsetietoisuuteen, itsesäätelyyn, vastuulliseen päätöksentekoon, sosiaaliseen tiedostamiseen ja ihmissuhdetaitoihin. Itsetietoisuus sisältää omien vahvuuksien tunnistamisen, myönteisen minäkuvan kehittymisen sekä tunteiden ja niihin liittyvän käyttäytymisen tunnistamisen ja ymmärtämisen. Itsesäätely pitää sisällään tunteiden, ajatusten ja käyttäytymisen säätelämisen, itsensä motivoimisen sekä tavoitteiden asettamisen ja niiden eteen toimimisen. Vastuullinen päätöksenteko tarkoittaa turvallisuuden, eettisten näkökulmien ja sääntöjen huomioimisen päätöksenteossa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Ihmissuhdetaidot pitävät sisällään myönteisten ihmissuhteiden luomisen ja ylläpitämisen sekä yhteistyökyvyn, paineensietokyvyn ja rakentavan kommunikoinnin taidot. (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL); Pöyhönen & Livingston, 2020.)

Tunnetaidot rakentuvat hierarkkisesti ja uuden taidon oppiminen edellyttää edellisten taitojen riittävää hallintaa (Pöyhönen & Livingston, 2020). Tunnetaitojen oppimisen eteneminen voidaan esittää askeleittain:

1. Tunteiden salliminen ja niiden merkityksen ymmärtäminen: Tunteet kertovat tarpeista, joiden riittävä tyydyttäminen pitää meidät hengissä ja huolehtii hyvinvoinnistamme. (Pöyhönen & Livingston, 2020.)
2. Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen: Ilo, suru, viha, pelko, hämmästyminen ja inho ovat perustunteita. Kaikki muut tunteet ovat näiden perustunteiden yhdistelmiä. Jo vastasyntynyt kokee perustunteita, vaikkei osaa eritellä tunnekokemuksia toisistaan. Tunteiden nimeämisen harjoittelu kannattaa aloittaa pe-

rustunteista ja lisätä tunnesanavarastoa pikkuhiljaa. (Pöyhönen & Livingston, 2020.)

3. Tunteiden säätely: Kaikki tunteet, niin miellyttävät, kuin epämiellyttävätkin, alkavat liian voimakkaina ja pitkäkestoisina viedä energiaa ja hallita ajatuksia ja käytöstä. Tunteiden säätelyn tarkoitus ei ole estää tunteita tulemasta, vaan säädellä tunteen voimakkuutta ja kestoja tasapainon palauttamiseksi. (Kokkonen, 2017; Pöyhönen & Livingston, 2020.) Tunteiden säätely pitää sisällään myös toisen ihmisen tunteiden säätelyn, joka voi olla tai tiedostamatonta tai tietoista, kuten kuuntelua, juttelua, hulluttelua, huomion siirtämistä, koskettamista (Kokkonen, 2017). Toiminnallisia tunnesäätelykeinoja ovat syvähengittäminen ja vetäytyminen sekä eri aistien kautta koetut keholliset rauhoittumiskeinot (Pöyhönen & Livingston, 2020; Pöyhönen & Livingston, 2022b). Sisäinen puhe on ajatuksen tasolla tapahtuvaa tunnesäätelyä, joka voi vahvistaa tai lieventää tunnetta (Pöyhönen & Livingston, 2020).
4. Tarpeiden kohtaaminen ja ongelmanratkaisu: Usein voimakkaat tunteet heikentävät tilanteissa, joissa omat tarpeet ja toiveet ovat ristiriidassa ympäristön kanssa. Tällöin tarvitaan luovaa ja joustavaa ongelmanratkaisukykyä, joka ottaa huomioon kaikkien toiveet ja tarpeet. Ongelmaratkaisujen harjoittelu auttaa lasta ymmärtämään, että hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tilanteisiin, ja että tilanteen voi ratkaista monella eri tavalla. (Pöyhönen & Livingston, 2020.)

2.3 Musiikkileikkikoulu

Musiikkileikkikoulu on varhaisiän musiikinopetusta, jota antaa monipuolisesti koulutettu varhaisiän musiikinopettaja. Opetus on ammattimaisesti organisoitua ja tavoitteellista, monessa oppilaitoksessa osana taiteen perusopetusta. Tavoitteet voidaan jakaa musiikillisiin, sosiaalis-emotionaalisiin, kognitiivisiin, psykomotorisiin ja esteettisiin tavoitteisiin. Opetuksen lähtökohtia ovat tekemällä oppiminen, luovuuden hyödyntäminen, moniaistillisuus ja elämyksellisyys. Työtapoja ovat laulaminen ja loruttelu, soittaminen, liikkuminen, kuunteleminen, leikkiminen ja taiteiden integroiminen opetukseen. (Varhaisiän musiikinopettajat ry.) Muskari on yleiskielessä vakiintunut termi musiikkileikkikoululle, ja sitä käytetään jatkossa myös tässä tutkimuksessa.

3 MUSIIKKI TUNNETAITOKASVATUKSESSA

3.1 Musiikki ja tunteet

Yksi musiikin vetovoimasta on musiikin kyky ilmaista ja herättää tunteita (Juslin & Laukka, 2004). Monet käyttävät musiikkia arjessaan saadakseen tunnekokemuksia ja säädelläkseen tunteita ja mielialoja (Peltola ym., 2022). Musiikki joko rauhoittaa, laskee sydämensykeä ja hengityksen rytmää, tai kohottaa mielialaa ja vireystilaa aktiivisella tunteiden säätelyyn osallistuvia aivoalueita (Kokkonen, 2017). Saarikallion (2009) mukaan tunteidensäätely musiikin avulla sisältää positiivisten tunnetilojen ylläpitämisen ja vahvistamisen sekä negatiivisten tunnetilojen purkamisen, mielestä pois kääntämisen ja niiden pohtimisen. Vanhempien musiikin käyttö lastensa tunteiden säätelyyn auttaa lasta oppimaan itseohjautuvan tunteidensäätelyn musiikin kautta. Musiikki auttaa lapsia rauhoittumaan, pysymään keskittyneinä ja kiinnostuneina, välttämään tylsistymisestä johtuvaa levottomuutta, ilmaisemaan iloa ja lisäämään iloa ja energiaa sekä fantasioimaan musiikin herättämien mielikuvien avulla. Lapset suosivat tunteiden säätelyssä iloista, nopeaa ja rytmistä musiikkia surullisen sijaan. Lasten mieltymykset ja musiikin käyttötavat saavat kuitenkin vahvoja vaikutteita vanhemmilta ja sisaruksilta. Musiikin emotionaalinen käyttö kehittyi siis vanhempien säätelystä itseohjautuvaan tunnesäätelyyn perheen esimerkkien, oppimisen ja itsensä kehittämisen kautta. (Saarikallio, 2009.)

Kyky tunnistaa tunteita musiikissa ja ilmaista tunteita musiikin kautta kehittyi lapsuusvuosina (Saarikallio, 2009). Kyky tunnistaa tunteita on edellytys tunteiden säätelykyvyille. Lapset 4-ikävuodesta ylöspäin voivat tunnistaa ja nimetä tunteita musiikissa (Dalla Bella ym., 2001; Kratus, 1993; Nawrot, 2003; Nieminen, 2012). Helpoimpia tunnistettavia ovat ilo ja suru (Kratus, 1993). Myös viha ja pelko ovat musiikista tunnistettavissa, joskin näiden tunteiden erottelu voi aiheuttaa lapsissa hämmennystä (Kratus, 1993; Nawrot, 2003). Pienemmät lapset tulkitsevat musiikkia rytmien perusteella, kun taas isommat lapset huomioivat myös sävellajit (Dalla Bella

ym., 2001; Kratus, 1993; Nieminen, 2012). Pienet lapset osaavat ilmaista tunnetiloja musiikin parametrien sekä liikeilmaisun avulla. Kyky tunnistaa ja ilmaista musiikissa iloa ja surua kehittyy aikaisemmin kuin kyky ilmaista vihaa ja pelkoa (Boone & Cunningham, 2001; Saarikallio ym., 2019; Yrtti, 2011). Musiikkikoulutusta saaneilla lapsilla on paremmat valmiudet tunnistaa ja ilmaista tunteita (Blasco-Magraner ym., 2021; Nieminen, 2012; Saarikallio ym., 2019; Yrtti, 2011).

3.2 Sosiaalisemotionaalinen oppiminen ja musiikkikasvatus

Musiikin käytöllä 3–12-vuotiaiden koulutuksessa on havaittu useita myönteisiä vaikutuksia lasten kehitykseen, kuten tunneälyyn, akateemiseen suorituskyykyyn ja prososiaaliin taitoihin. Musiikin käyttö parantaa erityisesti tunteiden havainnointia, ilmaisua ja säätelyä. (Blasco-Magraner ym., 2021.) Yhdistettäessä sosiaalis-emotionaalinen oppiminen musiikkikasvatukseen Dumbleton ja Bennett (2010) jakavat sen seitsemään osa-alueeseen, joissa on nähtävissä yhtäläisyyksiä aikaisemmin esiteltyyn SEL-teoriaan:

1. Itseluottamus: Musiikin ryhmäopetuksessa luodaan turvallinen ilmapiiri, jossa jokainen lapsi huomioidaan ja häntä kuunnellaan. Toiminnan struktuuri ja ennakoitavuus lisää lapsen itseluottamusta, kun hän huomaa hallitsevansa asioita. Lapsi saa onnistumisen elämyksiä. Uudet toiminnat lisäävät itseluottamusta haasteiden ja oppimisen kautta.
2. Uteliaisuus: Lasta rohkaistaan tutkimaan uteliaasti asioita, kokeilemaan ja oppimaan uutta. Uteliaisuus on luovaa musiikin tutkimista ja tekemistä.
3. Toiminnan tarkoituksellisuus: Lapsi saa tehdä itseään ja ryhmää koskevia valintoja (esimerkiksi soittimen tai liikkumistavan valinta), ja toimia niiden mukaisesti päämäärän saavuttamiseksi. Musiikkitoiminta on motivoivaa ja mielekästä, jolloin lapsi oppii keskittymään käsillä olevaan toimintaan ja jättämään huomiotta muut impulssit ja ärsykkeet.
4. Itsehillintä: Ryhmässä toimiminen harjoittaa itsehillintää, kykyä muokata ja hallita omia toimiaan. Musiikkitoiminnassa tämä tarkoittaa jakamista, vuorottelua, toisen kuuntelua, liikkeen tai soiton aloittamista, hallintaa ja pysäyttämistä, toisen oman tilan kunnioittamista sekä rauhoittumista ja rentoutumista.
5. Yhteenkuuluvuus: Lapsi saa ryhmässä kokemuksen siitä, että hän tulee ymmärretyksi ja hän ymmärtää muita. Musiikkitoiminta lisää sosiaalista vuorovaikutusta ja monet tutkimukset ovat osoittaneet musiikkitoimintaan osallistuneiden lasten olevan empaattisempia. Toiminta auttaa rakentamaan luottamusta ja myötätuntoa lasten välillä.

6. Kommunikointikyky: Musiikkitoiminnassa lapsi saa mahdollisuuden kommunikoida muiden kanssa, jakaa ajatuksia ja tunteita ja tulla kuulluksi. Kommunikoida voi myös ilman sanoja musiikin välityksellä oman kehon, äänen, liikkeen tai instrumentin avulla. Ryhmässä lapsi oppii myös kuuntelemaan muita ja havainnoimaan sanattomia viestejä.
7. Yhteistyökyky: Musiikkitoiminta ryhmässä on alusta loppuun yhteistyötä, yhdessä toimimista (soittamista, laulamista, liikkumista), ohjeiden noudattamista, toisen huomioimista ja auttamista, jakamista ja yhteisen päämäärän eteen toimimista. (Dumbleton & Bennett, 2010.)

4 TUNNETAITOMUSKARIN ESITTELY

Tunnetaitomuskarit rakentuivat Fanni-kirjasarjan tarinoiden ympärille. Fanni-sarjaan kuuluu tällä hetkellä (helmikuussa 2024) seitsemän 3–8-vuotiaille lapsille suunnattua tarinaa, joissa harjoitellaan arkipäivän tunnetaitoja norsun, liikerin ja mustajoutsen kaksosten kanssa. Sarjan hahmot ovat samaistuttavia erilaisine luonteenpiirteineen, ominaisuuksineen ja perhetaustoineen. (Fanni Emotions.) Lapsen voi olla helpompi asettua kuvitteellisen hahmon asemaan kuin läheisen ihmisen (Peltonen, 2005a). Fanni-kirjat ovat kirjoittaneet perheiden tukemiseen, lapsen kehitykseen ja tunnetaitoihin erikoistuneet psykologit Heidi Livingston ja Julia Pöyhönen. Fannisatukirjoissa tunnetaitoja lähestytään tunnekäsittelypolun avulla, joka etenee tunteen sallimisesta, tunteen tunnistamiseen ja nimeämiseen, tunteen säätelyyn ja lopulta ongelmanratkaisuun (Fanni Emotions).

Toiminta perustui musiikkileikkikoulun menetelmiin: laulamiseen, soittamiseen, liikkumiseen, improvisointiin ja kuunteluun liitettynä Fanni-tarinoiden ja kuvalliseen ilmaisuun. Fanni-kirjojen lisäksi käytin toiminnassa Fanni-tunnetaitokortteja. Kuvat toimivat hyvänä apuna lasten opettellessa tunnistamaan miltä eri tunneilmaisut näyttävät (Peltonen 2005a).

Lukukauden aikana muskarissa oli suunniteltu käytäväksi läpi seitsemän tunnetaitokokonaisuutta, jotka perustuvat kukin Fanni-tunnetaitosarjan satukirjoihin:

1. Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen (Fanni ja suuri tunnemöykky)
2. Tunteen voimakkuus ja tunnesäätelyn harjoittelu (Fanni ja ihmeellinen tunnelämpömittari)
3. Stressin säätely ja rentoutuminen (Fanni ja rento laiskiainen)
4. Ajatusten vaikutus tunnesäätelyyn ja pelkojen voittaminen (Fanni ja liian jännittävä yö)
5. Kehon toimintojen vaikutus tunnesäätelyyn ja rauhoittumisen taidot (Fanni ja levoton liikeri)
6. Omien tunteiden ja tarpeiden sanoittaminen (Fanni ja kiukkuiset kaksoset)
7. Isoihin muutoksiin sopeutuminen (Fanni ja pikkuinen Miu)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tavoitteena on luoda uusi toimintamuoto, tunnetaitomuskari, varhaisiän musiikkikasvatukseen. Tunnetaitomuskarin menetelmiä olisi mahdollista hyödyntää myös varhaiskasvatuksessa, esi- ja alkuopetuksessa sekä musiikkiterapiassa. Tavoitteena on myös kehittää tutkijan omaa opettajuutta tutkimusprosessin kautta. Viime vuosikymmeninä tunnetaitojen tutkimus on lisääntynyt huomattavasti ja eri puolilla maailmaa on kehitetty erilaisia tunnekasvatusmateriaaleja. Tutkimuksessa halutaan selvittää, miten tunnetaitoja voisi opettaa musiikkileikkikoulun yhteydessä ja mitä lisäarvoa musiikki toisi tunnekasvatukseen.

Tutkimuksella ei ole varsinaisia tutkimuskysymyksiä tutkimuksen luonteen takia. Tutkimustehtävänä on luoda tietty raami toiminnalle, jota voi kuka tahansa toteuttaa minkä tahansa Fanni-tarinan käsittelyssä ja valita teemaan sopivat toiminat. Vaikka raami on sama, toiminta sen sisällä muotoutuu kuitenkin käsiteltävän teeman mukaan ja toiminnassa mukana olevan ryhmän mukaan.

5.2 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimuksen lähestymistavaksi on valittu toimintatutkimus, koska se vastaa parhaiten tarpeeseen kehittää tunnekasvatuksen opettamista musiikkileikkikoulussa ja samalla kehittyä itse pedagogina. Kyseessä on laadullinen tutkimus ja se pohjautuu pragmatistiseen tieteenfilosofiaan. Pragmatismi korostaa toimintaa ja käytäntöön suuntautumista tiedon lähteenä (Jyrkämä). Heikkisen (2008) mukaan on osin virheellistä pitää toimintatutkimusta laadullisena tutkimusmenetelmänä, koska toimintatutkimuksessa voidaan käyttää myös määrällisiä tiedonhankintamenetelmiä, eikä toimintatutkimus ole varsinainen tutkimusmenetelmä vaan lähestymistapa. Toimin-

tatutkimuksessa toiminta on tutkimuskohde, tutkimusväline sekä tavoite (Jyrkämä). Tutkimusprosessia voi luonnehtia tutkijan oppimisprosessiksi, jossa koko tutkimuksen ajan pyritään lisäämään tutkijan tietoisuutta tutkittavasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä (Kiviniemi 1999). Toimintatutkimus on tutkimusta toiminnan sisällä toiminnan kehittämistä varten, jolloin siinä yhdistyy käytännön kehittämistyö ja tutkimus (Heikkinen, 2018).

Tässä tutkimuksessa tutkija kehittää omaa työtään tutkivalla otteella, eli häntä voidaan kutsua toimija-tutkijaksi. Tutkimus käynnistyy halusta kehittää omaa työtä ja halusta selvittää, voisiko asioita tehdä toisin. Toimija-tutkija osallistuu itse muutosprosessiin. (Huovinen & Rovio 2008.) Heikkisen (2008) mukaan tutkija tarkastelee toimintaa sisältäpäin ja käyttää omia havaintojaan tutkimusaineistona, jolloin tutkijan ymmärrys kehittyy pikku hiljaa. Tällaista vähittäisen ymmärryksen ja tulkinnan prosessia nimitetään hermeneuttiseksi kehäksi. Toimintatutkimusta pidetäänkin hermeneuttisena prosessina. (Heikkinen 2008.) Tässä tutkimuksessa toimintaa analysoidaan yksilötasolla. Yksilötasolla henkilö havainnoi omaa toimintaansa, pitää päiväkirjaa ja keskustelee kollegojen kanssa (Heikkinen 2008).

5.3 Tutkimuksen kulku

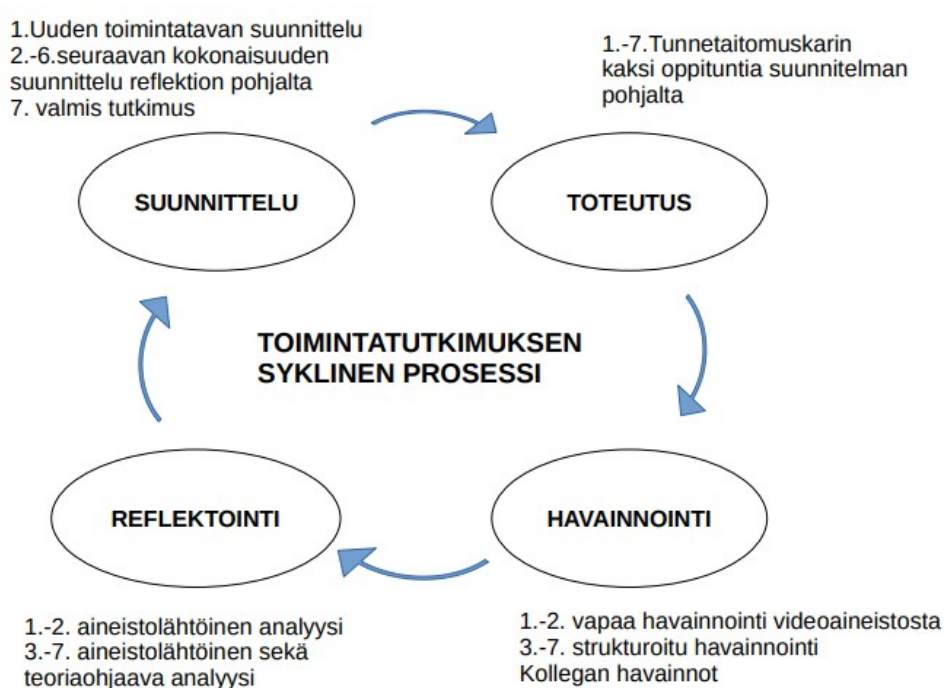
Tutkimuksen aineiston keruu toteutettiin varhaisiän musiikinopettajan ohjaamassa musiikkileikkikouluryhmässä musiikkiopistossa. Ryhmä kokoontui lukukauden ajan, yhteensä 16 kertaa. Ryhmässä oli 6 lasta, 3 tyttöä ja 3 poikaa, iältään 5–8-vuotta. Vain yksi lapsista oli aikaisemmin osallistunut johonkin muuhun musiikkileikkikouluryhmään, muut eivät olleet harrastaneet musiikkia.

Tässä tutkimuksessa ryhmä ei kuitenkaan ollut tutkittavan roolissa, vaan aineiston lähteenä. Tutkittavana oli toiminta ja menetelmä. Tutkittavan roolissa oli toisaalta myös opettaja, eli tutkija itse oman oppimisprosessin myötä. Toimintatutkimuksessa ei ole koe- eikä kontrolliryhmää, vaan ainutkertainen muutokseen tähtäävä yhteisö, johon tutkija pyrkii vaikuttamaan osallistumalla tutkimusaineiston tuottamiseen (Huovinen & Rovio 2008). Heikkisen (2018) mukaan toimintatutkimuksessa tutkija ei ole neutraali tarkkailija, vaan aktiivinen toimija ja toiminnan kehittäjä, joka tekee muutokseen tähtääviä muutosinterventioita. Tutkimus joutuu näin tasapainoilemaan subjektiivisuuden ja objektiivisuuden kanssa, opettajan tehdessä valintoja, jotka ohjaavat tutkimuksen toteuttamista ja lopputulosta. (Heikkinen, 2018.) Toisen tutkijan toteuttamana lopputulos olisi erilainen, mutta toimintatutkimus ei pyrikään yhden totuuden löytämiseen, eikä yleistettävyyteen.

Toimintatutkimus etenee spiraalimaisesti, jossa suunnittelu – toiminta – havainnointi – reflektio -syklit seuraavat toisiaan useaan kertaan (Heikkinen 2008; Heikkinen 2018). Alustavaan suunnitelmaan perustuvaa kokeilua seuraa havaintojen

pohjalta paranneltu suunnitelma ja uusi kokeilu (Heikkinen 2008). Analyysiä tehdään koko tutkimuksen ajan ja toimintatutkimukselle on ominaista tutkimussuunnitelman muuttuminen tiedon lisääntyessä (Heikkinen, 2018). Kuviossa 1 on kuvattu suunnitelma tämän tutkimuksen syklisestä etenemisestä. Tutkimuksen toteutus alkoi oppituntien alustavalla suunnittelulla, työtapojen valinnalla, teemojen etenemisen järjestyksen valinnalla sekä toimintaan vaikuttavien valintojen perustelemisella tutustumalla aikaisempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen tutkimus jatkui sykleittäin käsiteltävien teemojen mukaan.

KUVIO 1. Tutkimusprosessin syklinen eteneminen Heikkistä (2008) mukaillen.

Aineistonkeruun menetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia, reflektiopäiväkirjaa ja reflektiivistä keskustelua. Oppitunnit videoitiin ja toimintaa havainnoitiin videoiden kautta. Koska tutkija oli itse opettajan roolissa, oli videointi välttämätöntä, tutkija pystyi näin ikään kuin ulkopuolisena tarkkailemaan oppituntia ja refleктоimaan myös omaa toimintaansa, sekä kaikkea sitä, mitä tapahtui opettajan selän takana. Toimintatutkimuksen prosessi eteni reflektiopäiväkirjan pohjalta. Reflektiopäiväkirjoissa kuvattiin havaintoja ja pohdintoja toiminnan onnistumisesta ja epäonnistumisesta. Päiväkirjat sisälsivät myös pohdintaa tutkijan omasta oppimisprosessista sekä pedagogisista taidoista. Päiväkirja teki näkyväksi niitä päätelmiä ja ratkaisuja, joihin tutkimus päättyi. Reflektoidessaan ihminen ikään kuin etääntyy itsestään ja tarkastelee toimintaa uudesta näkökulmasta pyrkien ymmärtämään toi-

mintaansa ja siten kehittämään toimintaa (Heikkinen, 2018). Ensimmäiset kaksi teemaa refleктоitiin vapaasti pyrkien löytämään avainaiheita toiminnan kehittämisen kannalta. Tämän jälkeen oppitunteja refleктоitiin myös systemaattisesti peilaten toimintaa ja musiikin tuomaa lisäarvoa SEL-teorian osa-alueisiin. Jokaisen teeman reflektion jälkeen oli vuorossa uuden syklin suunnittelu eli seuraavan teeman kaksi oppituntia.

Jotta havainnointi saisi erilaisia näkökulmia ja tulkintoja, joka toinen oppitunti, teeman jälkimmäinen tunti, jossa oli enemmän musiikillista toimintaa, lähetettiin toisen musiikkileikkikoulunopettajan katsottavaksi. Tämän kollegan valinnassa pidettiin tärkeänä varhaisiän musiikinopettajan koulutusta, ammattitaitoa ja pitkää työkokemusta. Kollegalla ja toimija-tutkijalla oli yhteinen työhistoria ja samanlainen pedagoginen lähestymistapa. Kollega tiesi mistä lähtökohdista tutkimusta tehtiin eikä tutkijan tarvinnut selittää kollegalle jokaista tekemäänsä valintaa. Toimija-tutkija ja kollega olivat työhistoriansa aikana käyneet monia pedagogisia keskusteluja, minkä perusteella kollegalta oli odotettavissa rehellistä ja luotettavaa palautetta. Kollega kirjasi vapaasti ylös videoista nousevia ajatuksiaan ja havaintojaan ja lisäksi peilasi toimintaa SEL-teorian osa-alueisiin ja kirjoitti ajatuksensa samaan taulukkoon, mitä tutkija käytti havainnoilleen. Tämän lisäksi tutkija ja kollega kävivät reflektiivistä keskustelua havainnoistaan ja ajatuksistaan läpi tutkimusprosessin, sekä kokoavasti prosessin lopussa.

5.4 Aineiston analyysi

Toimintatutkimuksessa aineistoa analysoidaan koko tutkimusprosessin ajan, ei pelkästään sen lopuksi (Heikkinen, 2018). Analyysitavaksi on valittu laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisessa sisällönanalyysissä aineistosta etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia, joiden avulla luodaan sanallinen kuvaus ilmiöstä (Vilka, 2015). Sisällönanalyysi ei perustu millekään teoreettis-metodologiselle ajattelulle, joten analyysille ei ole yhteisiä sääntöjä tai menetelmällisiä käsitteitä (Vuori). Analyysiä tehdään joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti (Tuomi & Sarajarvi, 2009).

Tähän tutkimukseen on valittu ensin aineistolähtöinen analyysi, koska aineistosta haluttiin saada mahdollisimman avointa tietoa ilman ennako-oletuksia ja analyysia ohjaavaa teoriaa sekä löytää uusia näkökulmia tutkittavasta aiheesta. Aineistolähtöisessä analyysissä lähdetään avoimin mielin etsimään aineistosta tutkimuksen kannalta kiinnostavia asioita (Vuori). Tutkimusaineisto pelkistetään, tiivistetään ja pilkotaan osiin, jotka järjestellään uudelleen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi, mistä muodostuu käsitteitä, luokitteluja tai teoreettinen malli (Vilka, 2015). Analysoitavia yksiköitä ei sovita ennakoon, vaan ne nousevat aineistosta, eikä aikaisem-

mat teorit vaikuta analyysin tulokseen (Tuomi & Sarajärvi, 2009). Aineistolähtöinen analyysi läpi prosessin ensimmäisessä analyysissä nousseisiin avainaiheisiin peilaten auttoi vertaamaan toiminnan alkua ja loppua ja näkemään kehityksen, jota näissä avainaiheissa tutkimuksen aikana oli tapahtunut.

Kahden ensimmäisen tutkimussyklin jälkeen aineistoa analysoitiin myös teoriaohjaavasti. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempaa tietoa ja teoriaa yhdistellään aineistoon, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan eikä teoriaa varsinaisesti testata (Tuomi & Sarajärvi, 2009). Aineistoa tarkasteltiin suhteessa SEL-teoriaan ja sen eri osa-alueisiin, listaten mikä musiikillinen toiminta liittyi mihinkin osa-alueeseen ja millä tavalla. (Taulukko 1) Näin tehtiin näkyväksi sen, mitkä SEL-teorian osa-alueet toteutuivat opetuksessa ja mihin osa-alueisiin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota. Eri syklien analyysin koostettiin yhteen taulukkoon kokonaiskuvan hahmottamiseksi.

TAULUKKO 1. Esimerkki musiikillisen toiminnan analysoinnista SEL-teorian viiteen ydinosaamisalueeseen jaettuna.

Musiikillinen toiminta	Itsetietoisuus	Itsesäätely	Vastuullinen päätöksenteko	Sosiaalinen tiedostaminen	Ihmissuhdetaidot
	*Vahvuuksien tunnistaminen *Myönteisen minäkuvan kehittäminen *Tunnetilojen ja käyttäytymisen tunnistaminen ja ymmärtäminen	*Tunteiden, ajatusten, käyttäytymisen säätely *Motivaatio *Tavoitteiden asettelu *Tavoitteiden eteen työskenteleminen	*Turvallisuuden, eettisyyden ja sääntöjen huomioiminen päätöksenteossa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä	*Toisen asemaan asettuminen *Empatiakyky *Reiluus *Eri näkökulmat *Konfliktien ratkaiseminen	*Suhteiden luominen ja ylläpitäminen *Neuvotteleminen *Yhteistyökyky *Rakentava kommunikointi *Paineensietokyky
Tunnetiloiden soittaminen	Tunnetilan tunnistaminen musiikista ja ilmentäminen soittimella. Onnistuminen mielekkäässä toiminnassa.	Itsehillintä: vaikka tekisi mieli soittaa kokoajan kovaa niin täytyy soittaa tunnelman mukaan, kuten ohjeeksi annettu, eikä vain seurata omaa mielitekoja tuottaa ääntä itse halumallaan tavalla.	Soitetaan yhteisten ohjeiden mukaan ja tuotetaan musiikkia yhdessä ryhmänä muiden kanssa.	Soittimien jakaminen, aina ei voi soittaa samaa soitinta. Annetaan myös muille tilaa musisoida, eikä täytetä äänimaisemaa omalla soitolla. Soitetaan yhdessä, yhteisten ohjeiden mukaan.	Orkesteri toimii yhteistyössä, niin että jokaisen soittimen ääni kuuluu ja on osa kokonaisuutta.

Aineistona olivat siis videot ja niiden pohjalta tehty reflektiopäiväkirja, kollegan kirjoittamat havainnot sekä muistiinpanot käydyistä reflektiivisistä keskusteluista. Analyysi ohjasi valintoja aina seuraavan oppitunnin suunnittelussa. Kahden ensimmäisen syklin ja analyysin jälkeen tutkimussuunnitelmaan tehtiin muutoksia. Tarkoitus oli käydä läpi seitsemän kahden oppitunnin mittaista teemaa, mutta hyvin pian huomattiin, että kaikissa teemoissa kaksi oppituntia ei riitä asian käsittelyyn ainakaan tämän ryhmän kanssa. Oppitunnin pituutta ei voinut käytännön syistä pidentää, joten ratkaisuksi jäi pysyä samassa teemassa tarvittaessa kolmen oppitunnin ajan. Näin en ehtisi käydä läpi kaikkia seitsemää teemaa, joten suunnitelman viimeinen teema päätettiin jättää pois.

5.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksessa noudatettiin Jyväskylän yliopiston eettisiä toimintaohjeita. Tutkimukseen osallistuvat lapset olivat vapaaehtoisia. Ilmoittautuessaan musiikkiopiston tunnetaitomuskariin, heille kerrottiin, että ryhmässä tehdään tutkimusta. Ennen tutkimuksen aloittamista osallistujien huoltajille annettiin tiedote tutkimuksesta sekä tietosuojaseloste, ja he saivat allekirjoitettavaksi suostumuksen huollettavan osallistumisesta tutkimukseen. Lasten oli mahdollista lopettaa osallistuminen muskariin ja tutkimukseen missä vaiheessa tahansa. Lapsille kerrottiin, miksi luokassa oli videokamera ja kuka videoita katsoi. Tutkimusryhmässä olevat oppilaat olivat musiikkiopiston oppilaita ja henkilörekisteriä piti musiikkiopisto. Rekisteri poistettiin lukukauden loppuessa.

Oppitunnit videoitiin ja kameraa sekä muistikorttia säilytettiin tutkimuksen ajan lukollisessa kaapissa. Varmuuskopiot ladattiin salasanalla suojatulle verkkopalvelimelle, jonka kautta myös toinen opettaja katsoi videot. Musiikkiopisto rekisteri pitää sisällään myös videointiluvan, sekä videoiden julkaisemiseen liittyvän luvan. Huoltajat hyväksyivät vielä erikseen, että videot katsoo myös toinen opettaja. Videota ei käytetä mihinkään muuhun tarkoitukseen. Muistikortti tyhjennetään ja varmuuskopiot poistetaan, kun tutkimus on hyväksytty.

Reflektiopäiväkirjat sisältävät yleisellä tasolla pohdintaa oppituntien sisällöstä ja sujuvuudesta, sekä pedagogisten ratkaisujen arviointia. Osallistujia ei mainita nimeltä aineistossa. Tarvetta osallistujien nimeämiseen ei ole myöskään analyysissä eikä tutkimusraportissa, jolloin osallistujat pysyvät anonyymeinä.

6 TULOKSET

6.1 Aineistosta nousseet avainaiheet

Toimintatutkimuksen kahden ensimmäisen syklin aineistolähtöisessä analyysissä korostui *Lasten musiikillinen osaaminen, Ryhmänhallinta ja ryhmädynamiikka, Vuorovaikutus, Ajankäyttö ja Käytettävien menetelmien toimivuus ja kehittäminen*. Näistä muodostui avainaiheet, joiden mukaan analyysin tulokset jaoteltiin, ja joihin myöhemmässä analyysivaiheessa palattiin. Seuraavassa yhteenveto (Taulukko 2) ja kooste avainaiheittain tapahtuneesta kehityksestä ja siihen johtaneista muutoksista.

TAULUKKO 2. Avainaiheissa esiin nousseet haasteet ja toiminnan kehittäminen.

Avainaihe	Haaste	Kehitystehtävä
Lasten musiikillinen osaaminen	Toiminnan sisältö ja monipuolisuus. Tavoitteiden saavuttaminen.	Orientoituminen: muskarin työ- ja toimintatavat, säännöt ja soittimiin tutustuminen. Mallintaminen.
Ryhmänhallinta ja ryhmädynamiikka	Ryhmän levottomuus. Ryhmänhallintaan kuluva aika.	Tilan mahdollisuudet ja rajoitteet. Energiatason jaksottaminen. Yhteiset pelisäännöt.
Vuorovaikutus	Muiden huomioiminen. Puheenvuoron antaminen ja toisen kuunteleminen Oman vuoron odottaminen.	Ryhmän koko. Tasapuolinen huomioiminen.
Ajankäyttö	Ajan riittävyys. Toimintojen järjestys.	Pidemmät oppitunnit. Oppituntien määrä yhdessä teemassa. Mahdollisuus joustavuuteen.

Avainaihe	Haaste	Kehitystehtävä
Menetelmien toimivuus	Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen. Motivoiminen. Monipuolisuus.	Tunnetaitomuskarille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Tunnetaitomuskarille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Tunnetaitomuskarille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Tunnetaitomuskarille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa.

Lasten musiikillinen osaaminen

Reflektiopäiväkirjassa sekä kollegan havainnoissa nousi selkeästi esille lasten musiikillinen harjaantumattomuus ja sen tuomat haasteet toiminnassa ja tunnetaitomuskarille asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Kun lapsilla ei ole aikaisempaa kokemusta musiikkileikkikoulusta pitäisi ainakin pari ensimmäistä tuntia käyttää tutustumiseen muskarin työ- ja toimintatapoihin, sääntöihin ja soittimiin. Ryhmästä riippuen orientoituminen voi kestää kauemminkin. Tämän ryhmän kohdalla esimerkiksi rytmisoittimetkin olivat niin vieraita lapsille, että tunteiden kuvaaminen soittimilla oli hyvin hankalaa, kun soittamisen perusasiatkaan eivät olleet hallussa. Lapset olivat myös niin innostuneita mahdollisuudesta saada soittaa erilaisia soittimia, että keskittyminen annettuun tehtävään oli vaikeaa. Vastaavasti, koska lapset eivät olleet tottuneet tällaiseen toimintaan, musiikki villitsi heidät liikkumaan ihan holtittomasti, eivätkä he osanneet keskittyä kuuntelemaan musiikkia ja huomaamaan musiikin muutoksia. Muskarissa aikaisemmin käyneet lapset olisivat harjaantuneempia tällaisissa tehtävissä. Tämän ryhmän kanssa musiikillisen toiminnan painopiste piti olla perusasioissa, ja tämä kavensi toiminnan mahdollisuuksia ja tavoitteellisuutta. Monta suunniteltua asiaa piti jättää tekemättä, koska ryhmän musiikilliset taidot eivät vielä riittäneet. Toiminnan tavoitteita täytyy aina muokata ryhmän tarpeiden ja tason mukaisesti. Huomioitavaa oli, että lasten oli helpompaa soittaa tai liikkua musiikin mukaan, kun toiminnalle oli selkeät ohjeet ja malli. Luova liikunta ja vapaa improvisointi liikkeellä tai soittaen oli vaikeampaa ja aiheutti helposti kaaoksen. Huomionarvoiseksi nousi myös, että laulut, jotka opettaja luuli kaikkien tuntevan, olivat lapsille vieraita. Tämä laitto mieltäni, mitä lapset nykyään laulavat? Ja millaista musiikkia he kuuntelevat? Vai lauletaanko kodeissa enää ollenkaan tai kuunnellaan kodeissa lastenmusiikkia?

Ryhmänhallinta ja ryhmädynamiikka

Analyysissä painottui myös ryhmän levottomuus, ryhmäläisten keskinäiset suhteet ja ryhmänhallintaan kuluva aika ja energia, joka on pois muulta toiminnalta. Pohdintaan nousi tilan mahdollisuudet ja rajoitteet, istumapaikkojen valinta, toiminnan energiatasojen jaksottelu, sekä huomion hakeminen ei-toivotulla käyttäytymisellä. Muskarin alkuun kokeiltiin keskittymistä herättävää ja energian purkuun auttavaa liikuntaa. Tämä kuitenkin alkoi tutkimusprosessin edetessä villitä lapsia. Kun alussa ei ollut energian purkuun ja virittäytymiseen tarkoitettua liikuntaa lapset jaksoivat-

kin paljon paremmin keskittyä paikoillaan. Tästä heräsi kysymys, että aiheuttaako liikkuminen tälle ryhmälle levottomuuden, jolloin alkuliikunta toimii itseään vastaan. Kuunteluhetkiä rauhoittamaan kokeiltiin käsiin otettavia kiviä, mikä rauhoitti lapsia ja auttoi keskittymään. Ryhmä keskittyi piirtämiseen todella hyvin, se olikin lapsille varmaan paljon tutumpaa kuin musiikillinen toiminta. Epäonnistumisen sietämättömyys aiheutti alkuun kiukkua ja sääntöjen rikkomista. Säännöistä ja sovitusta kiinni pitäminen aiheutti myös voimakasta kiukkua. Mutta tunnetaitomuskarissa nämäkin olivat oppimisen paikkoja. Tunnetaitomuskarin tavoitteeksi tämän ryhmän kanssa nostettiin tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen, rauhoittuminen ja keskittymisen taidot, spontaanien mielitekojen hillitseminen, ohjeen odottaminen ja kuunteleminen ennen kuin alkaa toimimaan, fyysisen tilan antaminen kaverille sekä miinä-keskeisyydestä pyrkiminen kohti yhteistä tekemistä.

Vuorovaikutus

Reflektiopäiväkirjoissa toistui ryhmän vuorovaikutustaidot, muiden huomioiminen, puheenvuoron antaminen, oman vuoron odottaminen ja toisen kuunteleminen. Ryhmän pienempi koko voisi helpottaa ajan ja tilan antamista muille ryhmäläisille, sekä auttaisi jaksamaan kuunnella toisia. Toisaalta ryhmä oli hyvin aktiivinen keskustelemaan ja tuomaan esille kirjan teemasta nousseita ajatuksia ja tapahtumia, joita oli sattunut itselle tai sisarukselle. Tässä keskustelussa kuitenkin helposti unohtui keskustelutaidot. Lapsilla oli suuri tarve kertoa päivän kuulumisista ja he uskalsivat kertoa myös ikävistä tapahtumista. Vaikka lapset olivat fyysisesti hyvin aktiivisia, pystyivät he hyöriessäänkin hyvään keskusteluun ja pohdintaan. Lapset pitivät koväänisesti huolta omista oikeuksista ja eriarvoisuuden kokemisesta, mutta usein unohtui kuitenkin, että ryhmässä kaikki täytyy huomioida, eikä jokainen itse voi olla toiminnan keskipiste ja saada juuri sitä mitä haluaa. Toiminnassa kiinnitettiin huomioita toisen kuuntelemiseen ja puheenvuoron tai esimerkiksi soittovuoron antamiseen sekä reiluihin pelisääntöihin.

Ajankäyttö

Tämän ryhmän kanssa pohdintaan nousi heti ajan riittävyys niin yksittäisellä oppitunnilla, kuin koko jakson aikana. Ensimmäisen analyysin jälkeen tutkimussuunnitelmaa muutettiin, niin että seitsemästä teemasta jätettiin yksi pois, jotta olisi aikaa käsitellä tarvittavia teemoja useamman kuin kahden oppitunnin ajan. Myös muskarin pituutta olisi ollut tarvetta muuttaa 45minuutista 60minuuttiin, mutta tässä tutkimuksessa se ei ollut mahdollista. Koska ainakin tämän ryhmän lapset olivat aktiivisia keskustelemaan, myös ryhmän koko vaikutti ajan riittävyyteen. Mikään tunnin sisällöstä ei kuitenkaan ollut turhaa ja vaikka esimerkiksi keskustelu ja musiikin kuuntelu veivät aikaa, koettiin ne kuitenkin tärkeäksi. Tunnin rakennetta muokattiin välillä niin, että ihan alussa oli liikunta, mutta liikunnan aikana lapsilla oli paljon asiaa, joten tälle ryhmälle oli kuitenkin hyvä liikkua vasta alkukuulumisten jälkeen.

Ihannetilanteessa toiminnan pituutta olisi mahdollista vaihdella ryhmän tarpeen mukaan. Myös energiatasoltaan erilaisten toimintojen vuorottelu on tärkeää ja tunnin rakenteen muokkaaminen aktiivisen ja rauhallisen toiminnan välillä ryhmään energiatasosta riippuen.

Menetelmien toimivuus ja kehittäminen

Analyysissa tuli myös paljon esille itse menetelmiin ja musiikillisiin toimintoihin liittyviä ajatuksia, jotka vaikuttivat seuraavien tuntisuunnitelmien tekemiseen ja toiminnan muotoutumiseen tämän ryhmän tarpeisiin. Tärkeimmiksi toiminnan kehittämisessä nousivat Tunnerondon (Liite 1) säveltäminen liikunnan, soittamisen ja tunteiden tunnistamisen välineeksi sekä toiminnan kautta käsiteltävien tunteiden valinta. Tunnerondon säveltämisen apuna käytettiin Juslinin ja Laukan (2004) kokoamaan katsausta siitä, mitkä musiikilliset piirteet liittyvät mihinkin tunteeseen, sekä Krauksen (1993) näkemyksiä siitä, millä perusteella lapset tulkitsevat tunteita musiikissa. Näissä esitettyjä musiikillisia piirteitä ei kuitenkaan tule pitää ehdottomana totuutena, sillä emotionaalinen havainto on hyvin subjektiivista. Tunnerondo osoittautui heti toimivaksi kappaleeksi, josta lasten oli klassista instrumentaalimusiikkia helppompi tunnistaa tunteita. Tunnerondo oli aluksi pianokappale, mutta sen sovittaminen ja äänittäminen eri soittimille helpotti vielä lisää tunteiden havainnointia ja tunneilmaisua. Tunnerondoa käytettiin jokaisella oppitunnilla ja se taipui hyvin monenlaiseseen työskentelyyn sekä tunteiden tunnistamisessa, että tunteen voimakkuuden säätelyssä. Tunnerondon mukaan liikkuesssa lapset saivat omalla kehollaan ilmentää musiikissa esiintyvää tunnetta ja sen voimakkuutta. Kappaleessa esiintyviä tunteita ja tunteiden voimakkuutta ilmennettiin myös rytmisoittimin. Soittamiseen liittyi myös vahvasti kuuntelu ja erilaisten äänensävyjen kuuleminen ja tuottaminen. Tunnerondoa voisi käyttää myös kuvallisen ilmaisun lähtökohtana.

Fanni-kirjoissa käsitellään hyvin monia tunteita, mutta ainakin tämän ryhmän kanssa piti keskittyä vain perustunteisiin ja niistäkin jättää pois hämmästyksen ja inho. Hämmästyneen lapset sekoittivat pelästyneeseen ja inho osoittautui hyvin vaikeaksi ilmaista musiikillisesti. Ryhmä vaati paljon toistoa, mutta toistossakin pieni muutos haastoi keskittymään ja motivoi lapsia. Lasten omien piirrosten käyttäminen musiikillisessa toiminnassa myös motivoi ja kiinnosti lapsia ja keskittyminen oli näissä toiminnoissa parempaa. Kuvittelemisen ja asioiden miettiminen omasta elämästä oli vielä osalle ryhmästä vaikeaa ja tapahtumia haettiin Fanni-tarinoista omien kokemusten sijaan. Tekniset välineet, kuten hengityspallo motivoivat lapsia yhteistyöhön.

6.2 SEL-teorian osa-alueiden toteutuminen musiikillisessa toiminnassa

Tutkimussyklit kolmannesta kuudenteen analysoitiin myös teoriaohjaavasti SEL-teorian osa-alueita tarkastellen. Tarkastelu oli tarpeen, jotta tulisi esille, jos jokin osa-alue jää käsittelemättä. Analyysi osoitti, että kaikkia tunnetaitojen oppimisen osa-alueita käsiteltiin tunnetaitomuskarissa musiikillisesti ja että musiikillinen toiminta voi tukea osa-alueiden kehittämistä ja oppimista monella tavalla. Seuraavassa on esitetty SEL-teorian osa-alueet, mitä taitoja niihin kuuluu (Pöyhönen & Livingston 2020), ja miten näitä taitoja tuettiin musiikillisten työtapojen avulla tässä tutkimuksessa.

Itsetietoisuus (vahvuuksien tunnistaminen, myönteisen minäkuvan kehittäminen, tunnetilojen ja käyttäytymisen tunnistaminen ja ymmärtäminen)

Lapsi oppi kuvailemaan, tunnistamaan ja nimeämään tunteita sekä hahmottamaan tunteiden voimakkuutta. Lapsi oppi tunnistamaan musiikissa esiintyvän tunnelman ja luomaan mielikuvia sen pohjalta. Lapsi oppi ilmaisemaan tunteita liikkeen ja soiton avulla, sekä omalla kehollaan. Lapsi sai mahdollisuuden tuoda esille omia ajatuksiaan musiikin ja piirrosten kautta. Lapsi sai kokemuksia nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta soittaessaan yksin tai toimiessaan kapellimestarina ja rohkaistui ottamaan huomion vastaan. Onnistumisen kokemukset tukivat itseluottamuksen lisääntymistä, omien vahvuuksien tunnistamista ja myönteisen minäkuvan kehittymistä.

Itsesäätely (tunteiden, ajatusten, käyttäytymisen säätely, motivoiminen, tavoitteiden asettelu, tavoitteiden eteen työskenteleminen)

Muskarissa yhdessä toisten kanssa toimiminen harjoitti itsehillintää, kykyä muokata ja hallita omia toimiaan sekä toimimaan yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Tunnetaitomuskarissa tämä tarkoitti jakamista, vuorottelua, oman vuoron odottamista, toisen kuuntelua, liikkeen tai soiton aloittamista, säätelyä ja pysäyttämistä, voiman hallintaa ja säätelyä soitossa, ohjeiden kuuntelemista ja niiden mukaan toimimista välttämällä spontaaneja mielitekoja, ohjeen vastaanottamista kaverilta ja ohjeen antamista kaverille, itsehillintää harjoitellessa ja epäonnistuessa, toisen oman tilan kunnioittamista sekä rauhoittumista ja rentoutumista. Musiikkitoiminta itsessään oli motivoivaa ja mielekästä, jolloin lapsi oppi keskittymään toimintaan ja jättämään huomiotta muut impulssit ja ärsykkeet.

Vastuullinen päätöksen teko (turvallisuuden, eettisyyden ja sääntöjen huomioiminen päätöksenteossa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä)

Lapsi sai tehdä itseään ja ryhmää koskevia valintoja (esimerkiksi soittimen tai liikkumistavan valinta), ja toimia niiden mukaisesti yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Lapsi harjoitteli kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita, toimimaan vasta ohjeiden

saamisen jälkeen, sekä huomioimaan muita tavoitteena yhteinen onnistuminen. Lapsi oppi antamaan vuoron toiselle. Lapsi harjoitteli keskittymään yhteiseen tekemiseen, sen sijaan, että seuraisi omia impulsseja. Lapsella oli mahdollisuus oppia välttämään käyttäytymistä, joka häiritsee muita ja estää toiminnan etenemisen sekä omalla toiminnallaan antamaan muille rauhan ja mahdollisuuden osallistumiseen.

Sosiaalinen tiedostaminen (toisen asemaan asettuminen, empatiakyky, reiluus, eri näkökulmat, konfliktien ratkaiseminen)

Ryhmätoiminnan onnistumisen edellytys on sosiaalinen tiedostaminen ja sitä harjoiteltiin koko ajan esimerkiksi oman vuoron odottamisella, toisen kuuntelemisella, toisen huomioimisella, kuuntelurauhan ja tilan antamisella ja toisen oman tilan kunnioittamisella. Piirrosten käsitteleminen musiikillisesti auttoi lasta asettumaan toisen asemaan sekä etsimään ja näkemään eri näkökulmia. Toisen kerronnan, laulamisen tai soittamisen hyväksyminen ja arvostaminen sekä kaverin kannustaminen ja epäonnistumisten hyväksyminen kehittivät myös sosiaalista tiedostamista, myötätuntoa ja empatiakykyä. Kapellimestarina toimiminen, yhteissoitto tai tunteen esittäminen niin että muut arvaavat edellytti toisen asemaan asettumista ja oman toiminnan säätelyä niin, että kaikilla oli mahdollisuus yhteistyöhön ja onnistumiseen. Konflikteja syntyi helposti soittimien, soittovuorojen tai kuuntelupaikkojen jakamisesta, jolloin konflikteja harjoiteltiin ratkomaan yhdessä.

Ihmissuhdetaidot (suhteiden luominen ja ylläpitäminen, neuvottelemisen, yhteistyökyky, rakentava kommunikointi, paineensietokyky)

Musiikkitoiminta ryhmässä oli koko ajan yhteistyötä: yhdessä soittamista, laulamista ja liikkumista, ohjeiden noudattamista, toisen kuuntelemista ja huomioimista, jakamista ja yhteisen tavoitteen eteen toimimista. Lapsi sai mahdollisuuden jakaa ajatuksia ja mielipiteitä, tulla kuulluksi ja ymmärretyksi sekä ymmärtää muita. Kommunikointia harjoiteltiin myös ilman sanoja musiikin välityksellä. Lapsi rohkaistui ilmaisemaan itseään ryhmässä, soittamaan, laulamaan ja liikkumaan, olemaan esillä solistina tai kapellimestarina sekä sietämään epäonnistumisen mahdollisuutta. Lapsi arvostamaan muiden ilmaisua ja kannustamaan muita.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän toimintatutkimuksen tavoitteena oli luoda malli tunnetaitomuskarin toteuttamiselle. Tutkimus eteni toimintatutkimukselle tyypillisen syklisen prosessin mukaisesti. Aineiston analyysi tapahtui ensin aineistolähtöisesti ja myöhemmässä vaiheessa teoriaohjaavasti SEL-teoriaan peilaten. Tulosten perusteella muodostunut Tunnetaitomuskari-malli on kuvattu liitteessä 2. Tutkimus myös kuvasi omaa pedagogista oppimisprosessiani. Tunnetaitomuskari poikkeaa tavoitteiltaan perinteisestä muskarista, ja tutkimus opetti, mitä eri asioita juuri tunnetaitomuskarissa on huomioitava, ja mitkä kaikki seikat vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen erilaisten ryhmien kanssa.

Lasten musiikillisessa osaamisessa ja tunteiden havainnoinnissa sekä ilmaisussa oli tutkimuksen aikana havaittavissa huomattavaa kehittymistä: tunnetiloissa liikkuminen alkoi sujua paremmin, lapset tunnistivat myös vihaisen ja pelokkaan musiikin tunnerondosta ja osasivat ilmentää eri tunteita monipuolisesti myös soittimilla. Tämän perusteella voi ajatella tunnetaitomuskarin tukeneen lasten tunnetaitojen kehittymistä. Tämä vahvisti myös ajatusta siitä, että samassa teemassa pysyminen kauemmin oli hyvä ajatus, ja se vahvisti lasten osaamista ja onnistumisen kokemusta. Lapset olivat alusta asti aktiivisia keskustelijoita, ja he esittivät omia huomioitaan ja ajatuksiaan Fanni-tarinoista. Tutkimusprosessin lopulla lapsilta alkoi tulla myös ideoita tunnekäsitteiden työstämiseen musiikillisin keinoin.

Tärkeäksi seikaksi toiminnan kehittämässä nousi ajankäyttö, joskin siihen ei voinut tämän tutkimuksen aikana vaikuttaa muutoin kuin jättämällä yksi teema pois. Toiston tärkeyttä ei voi liikaa korostaa missään oppimisessa ja toisto vaatii aikaa ja samojen teemojen käsittelyä useamman oppitunnin ajan. Myös tunnin pituudessa olisi hyvä olla joustamisen varaa. 45 minuuttia tuntui välillä liian lyhyeltä ajalta. Ajankäytön jousto nousi lasten musiikillisesta osaamisesta ja tarpeesta käsitellä

asioita kauemmin sekä tarpeesta lasten väliseen keskusteluun, jossa lapset toivat esille ajatuksiaan ja tuntemuksiaan. Tunnetaitomuskarissa ei ole tarkoitus edetä joka tunti tietyllä tavalla tietyn kaavan mukaisesti. Kuten ajankäytössä, myös opettajan suunnitelmissa pitäisi olla jouston varaa. Kun lapsilla herää ajatuksia ja spontaania keskustelua tarinoiden ja musiikin nostamista ajatuksista, omakohtaisista tapahtumista ja mahdollisista peloista tai ikävistä tapahtumista, pitää keskustelulle raivata aikaa muusta suunnitelmasta. Vaikka tunnetaitomuskarin toiminnassa pääpaino on musiikillisessa tekemisessä, on keskustelu ja vuorovaikutus todella tärkeässä roolissa tunnetaitojen oppimisen kannalta. Ajankäyttö, tunnin rakenne ja toimintojen valinta tulisi nousta lasten tarpeesta, ei opettajan tarpeesta noudattaa valmista tarkkaa menetelmää ja suunnitelmaa.

Jatkossa tunnetaitomuscaria suunnitellessa olisi hyvä ennalta kiinnittää huomiota siihen, että jos lapsilla ei ole aikaisempaa kokemusta musiikkileikkikoulusta pitäisi ainakin pari ensimmäistä tuntia käyttää tutustumiseen muskarin työ- ja toimintatapoihin, sääntöihin ja soittimiin. Ryhmästä riippuen orientoituminen voi kestää kauemminkin. Lasten on aluksi helpompi soittaa ja liikkua musiikin mukaan, kun toiminnalle on selkeä ohje ja malli. Luova liikunta ja vapaa improvisointi on musiikillisesti harjaantumattomalle lapselle huomattavasti vaikeampaa ja voi suunnitellun tavoitteen saavuttamisen sijaan aiheuttaa vain kaaosta. Kun perusasiat muskaritoiminnasta on hallussa, pystyy toiminta paremmin keskittymään tunteiden käsittelyyn monipuolisia työtapoja hyödyntäen. Lasten omien piirrosten käyttäminen musiikillisessa toiminnassa lisäsi lasten osallisuuden tunnetta ja oli mielekästä ja motivoivaa sekä auttoi keskittymään. Kuvien käyttö musiikin tekemisen inspiroijana liittyy vahvasti improvisointiin ja on mahdollista vasta kun lapsi hallitsee tietyt perustaidot.

Keskeiseksi kohteeksi musiikillisen toiminnan kehittämisessä nousi tunnerondon säveltäminen liikunnan, soittamisen ja tunteiden tunnistamisen välineeksi sekä käytettävien tunteiden valinta. Ryhmä vaati paljon toistoa, mutta toistossakin pieni muutos haastoi keskittymään ja motivoi lapsia. Tunnerondo osoittautui monipuoliseksi ja muunneltavaksi. Ennen Tunnerondon säveltämistä käytettiin musiikkiliikuntaan klassista instrumentaalimusiikkia. Lasten oli kuitenkin vaikea hahmottaa tunteita tällaisesta musiikista, joka oli heille ehkä vierasta. Fannin tunnetaitokorteista lapset tunnistivat parhaiten iloisen, surullisen, vihaisen, pelokkaan ja tylsistyneen hahmon ja osasivat myös esittää näitä tunteita ilmeellään ja kehollaan. Ensimmäisessä Fanni-tarinassa esiintyy paljon erilaisia tunteita, mutta kuten musiikintutkimuksessa yleensä (Peltola ym., 2022), valittiin tunteista tunnerondon vain ilo, suru, viha ja pelko. Tunnerondosta lapset kuulivat hyvin, mitä tunnetta musiikki edusti. Kuten aikaisemmissa tutkimuksissakin (Boone & Cunningham, 2001; Kratus, 1993; Nawrot, 2003; Saarikallio ym., 2019; Yrtti, 2011.) oli todettu, pelko ja viha oli tunteista vaikeimmat lasten tunnistaa. Nawrotin (2003) mukaan kyse voi olla sekavasta viestistä: jos säveltäjän on tarkoitus ilmaista vihaa, voi kuulijan reaktio olla pelko.

Lapset osaavat tulkita musiikkia vain yhdestä, omasta näkökulmastaan, eikä säveltäjän tarkoituksesta ja tämä aiheuttaa heissä hämmennystä. (Nawrot, 2003). Myös tässä tutkimuksessa huomattiin, että vihainen musiikki oli lapsille helpompi tunnistaa, ja he tulkitsivat pelokkaan musiikin usein vihaiseksi, ellei vihainen musiikki ollut jomennyt, jolloin lapset pystyivät tästä päättämään, että kyseessä on pelokas musiikki. Lasten kyvyssä ilmaista tunteita musiikin mukaan oli nähtävissä sama jako kuin tunteiden tunnistamisessa. Kyky kuvata emotionaalisia merkityksiä liikkeen tai soiton avulla oli vahvin iloisessa ja surullisessa musiikissa ja vähemmän kehittynyt vihaisessa ja pelokkaassa musiikissa. Samanlaisen huomion teki Boone ja Cunningham (2001) tutkimuksessaan.

Perinteisessä muskarissa laulaminen, soittaminen ja liikkuminen rytmittävät tunnin kulkua ja toiminnat tapahtuvat luonnostaan eri paikoissa. Tutkimuksen rauhaton ryhmä muistutti, että tämä on tärkeää myös tunnetaitomuskarissa, jossa keskustelut helposti pysäyttävät toiminnan paikoilleen pidemmäksi ajaksi. Pienikin liike, esimerkiksi kortin vieminen seinälle auttaa lapsia paikoillaan olemisessa ja keskittymisessä. Samoin jokaiselle ryhmälle on löydettävä oma tapansa olla paikoillaan, oli se sitten jakkarilla, tyynyillä tai matolla istuen. Lapset ovat hyvin tarkkoja tasavaruudesta, joten jokaiselle pitäisi olla vielä samanlainen patja/tyyny/tuoli. Ryhmä paitasi opetti käytännön seikkoja, myös sen, että jos jokin suunniteltu toiminta ei toimi, ei vika välttämättä ole opettajan pedagogiikassa, huonossa ideassa tai väärin rakennetussa kokonaisuudessa. Opettaja ensimmäisenä soimaa itseään toiminnan tai tavoitteen epäonnistumisesta. Tutkimukseen osallistunut ryhmä oli haastava, ja samat toiminnat toimivat toisessa ryhmässä kokeiltuna paljon paremmin. Tämä loi uskoa tutkijan omiin kykyihini pedagogina, vaikka tutkimusryhmässä kaikki suunnitelmat eivät toteutuneetkaan.

Tämän ryhmän tavoitteiksi nousseet rauhoittumisen ja keskittymisen taidot, spontaanien mielitekojen hillitseminen, ohjeen odottaminen ja kuunteleminen ennen kuin alkaa toimimaan, muiden huomioiminen, puheenvuoron antaminen, toisen kuunteleminen, oman vuoron odottaminen, fyysisen tilan antaminen kaverille sekä minä-keskeisyydestä pyrkiminen kohti yhteistä tekemistä ovat hyviä tavoitteita kaikille tunnetaitomuskariryhmille. Nämä tavoitteet ovat myös kaikki löydettävissä SEL-teorian osa-alueista. Musiikillisten toimintojen tavoitteiden jaottelu osa-alueiden mukaan osoitti, että tunnetaitomuskarissa toteutetulla musiikillisella toiminnalla voi monipuolisesti harjoittaa edellä kuvattuja tavoitteita. Samoja tavoitteita ovat kuvanneet myös Dumbleton & Bennett (2010) yhdistäessään musiikkikasvatusta tunnetaitokasvatukseen.

7.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja validius mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. Nämä termit eivät kuitenkaan sovi kovin hyvin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin, sillä laadullista tutkimusta on vaikea mitata. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta, aineiston keräämisestä ja luokittelujen perusteista. (Hirsjärvi ym., 2001.) Reliabiliteetin käsitteen käyttäminen toimintatutkimuksen yhteydessä on myös haastavaa siitä syystä, että toimintatutkimus itsessään pyrkii muutokseen, eikä sama tulos ole saavutettavissa uudelleen, sillä tilanne on jo muuttunut tutkimuksen aikana (Huttunen ym., 1999).

Heikkinen ja Syrjälä (2008) ehdottavat toimintatutkimuksen arvioimiseksi viittä periaatetta: historiallinen jatkuvuus, reflektiivisyys, dialektisuus, toimivuus ja havahduttavuus. Historiallisen jatkuvuuden periaatteen mukaan tämä tutkimusraportti mahdollistaa syy-seuraussuhteiden seuraamisen. Toiminnan kehittymistä voidaan tarkastella toimintayhteisön, eli muskariryhmän, toimintahistoriallisena jatkumona. Reflektiivisyysperiaate tuo tutkimukseen läpinäkyvyyttä, kun toimija-tutkija kuvaa aineistoa, menetelmiä ja tutkimuksen etenemistä, mahdollistaen lukijan arvion tutkijan ajatusten synnystä (Heikkinen & Syrjälä 2008). Tässä tutkimuksessa reflektio käynnisti aina uuden tutkimussyklin, toiminnan suunnittelun ja toteutuksen. Dialektisuusperiaate perustuu ajatukseen sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta keskustelussa dialektisena prosessina (Heikkinen & Syrjälä 2008). Tässä tutkimuksessa keskustelua käytiin toisen opettajan kanssa, joka havainnoi videoita. Näin havainnointi sai erilaisia näkökulmia ja tulkintoja. Dialogia ei kuitenkaan käyty osallistujien kesken, koska he olivat lapsia, eivätkä osanneet vielä reflektoida toimintaa kehittävällä tavalla. Toimivuusperiaatteen mukaan tutkimusta arvioidaan sen käytännön vaikutusten kannalta (Heikkinen & Syrjälä 2008). Tutkimus tuotti onnistumisineen ja epäonnistumisineen arvokasta tietoa ainakin toimija-tutkijalle itselleen oman toiminnan ja työn kehittämisen kannalta. Myös tutkimukseen osallistunut muskariryhmä hyötyi prosessista lasten oppiessa tunnetaitoja. Mahdollisesti myös muut opettajat ja uudet muskariryhmät voivat hyötyä syntyneestä tunnetaitomuskarimallista. Hyvä tutkimus havahduttaa ajattelemaan asioita uudella tavalla (Heikkinen & Syrjälä 2008). Tämä tutkimus loi mallin tunnetaitojen opettamiseen uudella tavalla musiikkileikkikoulussa. Tunnetaitomuskarin lisäksi tunnetaitojen opettaminen voidaan nähdä myös osana ns. tavallista muskaria.

Tämä toimintatutkimus nojaa pragmatistiseen käsitykseen, joka korostaa toimintaa ja käytäntöön suuntautumista, jolloin tutkimusta voisi arvioida myös tulosten käytännöllisen merkityksen näkökulmasta tai sen kautta, onnistuuko tutkimus tavoitteessaan luoda mallia tunnetaitomuskarista. Siinä tämä tutkimus on onnistu-

nut, vaikkakin mallin kehitystyötä voisi vielä jatkaa ja testata toisenlaisten ryhmien kanssa.

Tutkimuksen luotettavuutta rajoittaa subjektiivisuus. Toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti tutkijan rooli ja päätöksenteko vaikuttavat olennaisesti tutkimuksen suuntaan ja sen etenemiseen. Tähän tutkimukseen on myös vaikuttanut tutkijan koulutustausta ja historia musiikkileikkikoulun opettajana. Toisen opettajan tekemänä tutkimuksen tulokset olisivat voineet olla erilaisia. Myös toisessa ryhmässä tutkimus olisi voinut edetä toisella tavalla ja johtaa erilaisiin tuloksiin. Tutkimuksen validiutta ja objektiivisuutta on pyritty lisäämään tutkijatriangulaatiolla (Hirsjärvi ym., 2001), käyttämällä kollegaa havainnoitsijana ja aineiston lähteenä sekä käymällä reflektiivistä keskustelua.

7.3 Jatkotutkimusaiheet ja käytännön sovellukset

Tämä toimintatutkimus loi mallin tunnetaitomuskarin toteuttamiseksi. Tunnetaitomuskarin kehittämistyö jatkuu vielä, vaikka tämä tutkimus oli tässä. Jatkotutkimuksena mallia voisi testata eri yhteyksissä, musiikkileikkikoulussa, varhaiskasvatuksessa, alkuopetuksessa tai musiikkiterapiassa. Jatkotutkimuksen aiheena voisi myös olla tunnetaitomuskarin vaikutus lasten tunnetaitojen kehittymisessä. Tutkimusaineistosta nousi myös esille kysymyksiä, jotka voisivat olla uuden tutkimuksen aiheita: Mitä lauluja lapset nykyään laulavat ja millaista musiikkia he kuuntelevat? Lauletaanko kodeissa tai kuunnellaanko kodeissa lastenmusiikkia?

Vaikka tämän toimintatutkimuksen tarkoitus ei ollut yleistettävyys eikä laajempi yhteiskunnallinen muutos, voi tutkimus tarjota uuden toimintamallin musiikkiopistoille ja muille muskariopetusta tarjoaville tahoille. Toivoisin tulevaisuudessa näkeväni tunnetaitomuskarin osana suomalaista musiikkileikkikoulukenttää perheryhmiä, tenavaryhmiä ja soitinkarusellien rinnalla.

LÄHTEET

- Blasco-Magraner, J. S., Bernabe-Valero, G., Marín-Liébana, P., & Moret-Tatay, C. (2021). Effects of the educational use of music on 3- to 12-year-old children's emotional development: a systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 18(7), 3668.
- Boone, R. & Cunningham, J.G. (2001). Children's expression of emotional meaning in music through expressive body movement. *Journal of Nonverbal Behavior*, 25, 21–41.
- Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL)
<https://casel.org/fundamentals-of-sel>. Luettu 15.1.2024.
- Dalla Bella, S., Peretz, I., Rousseau, L., & Gosselin, N. (2001). A developmental study of the affective value of tempo and mode in music. *Cognition*, 80(3), B1-B10.
- Dumbleton, M., & Bennett, H. G. (2010). *Kindermusik classes: Music and social-emotional development*. <https://kindermusikdiscovery.com> Luettu 31.1.2024.
- Fanni Emotions. <https://fanniemotions.com/>. Luettu 13.8.2023.
- Heikkinen, H. L. T. (2008). Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: H. T. L. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. 16–38. Kansanvalistusseura. 3.korj.painos.
- Heikkinen, H. L. T. & Syrjälä L. (2008). Tutkimuksen arviointi. Teoksessa: H. T. L. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. 144–162. Kansanvalistusseura. 3.korj.painos.
- Heikkinen, H. (2018). Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. 215–230. PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2001). *Tutki ja kirjoita*. Tammi. 6.–7.painos.
- Huovinen, T. & Rovio E. (2008). Toimintatutkija kentällä. Teoksessa: H. T. L. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat*. 94–113. Kansanvalistusseura. 3.korj.painos.
- Juslin, P. N., & Laukka, P. (2004). Expression, perception, and induction of musical emotions: A review and a questionnaire study of everyday listening. *Journal of new music research*, 33(3), 217-238.
- Jyrkämä, J. Toimintatutkimus. Teoksessa: J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. Luettu 14.2.2024.
- Kiviniemi, K. (1999). Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa: H. T. L. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen. (toim.) *Siinä tutkija, missä tekijä*. 63–83. Atena
- Kratus, J. (1993). A Developmental Study of Children's Interpretation of Emotion in Music. *Psychology of Music*, 21(1), 3–19.
- Kullberg-Piilola, T. (2005). Miksi tunnetaitoja tarvitaan? Teoksessa: A. Peltonen & T. Kullberg-Piilola *Tunnemuksu*. 18–35. Lasten Keskus.

- Nawrot, E. S. (2003). The perception of emotional expression in music: Evidence from infants, children and adults. *Psychology of music*, 31(1), 75–92.
- Nieminen, S., Istók, E., Brattico, E., & Tervaniemi, M. (2012). The development of the aesthetic experience of music: Preference, emotions, and beauty. *Musicae Scientiae*, 16(3), 372–391.
- Peltola, H.-R., Saarikallio, S. & Eerola, T. (2022). Musiikki ja tunteet. Teoksessa: J. Louhivuori, S. Saarikallio & P. Toiviainen (toim.) *Musiikkipsykologia*. 369–398. Eino Roiha säätii. 2. uudistettu painos.
- Peltonen, A. (2005a). Empatia. Teoksessa: A. Peltonen & T. Kullberg-Piilola *Tunnemuksu*. 71–81. Lasten Keskus.
- Peltonen, A. (2005b). Tunnemuksu ja mututoukka -tunnetaito-ohjelma. Teoksessa: A. Peltonen & T. Kullberg-Piilola *Tunnemuksu*. 197–201. Lasten Keskus.
- Peltonen, A. (2005c). Tunnetaidot ovat kaikkien ulottuvilla. Teoksessa: A. Peltonen & T. Kullberg-Piilola *Tunnemuksu*. 12–17. Lasten Keskus.
- Pöyhönen, J. & Livingston H. (2020). *Tunnetaitojen käsikirja. Askeleittain etenevä tunnetaito-ohjelma lapselle ja vanhemmalle*. Mäkelä.
- Pöyhönen, J. & Livingston, H. (2022b). *Fanni ja levoton liikeri*. Kumma-kustannus. 2.painos.
- Saarikallio, S. (2009). Emotional self-regulation through music in 3-8-year-old children. In *ESCOM 2009: 7th Triennial Conference of European Society or the Cognitive Sciences of Music*.
- Saarikallio, S., Tervaniemi, M., Yrtti, A., & Huotilainen, M. (2019). Expression of emotion through musical parameters in 3-and 5-year-olds. *Music education research*, 21(5), 596–605.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. 5.uudistettu painos.
- Varhaisiän musiikinopettajat ry. *Varhaisiän musiikinopettajat-esite*. www.vamory.fi. Luettu 2.2.2024
- Vilkka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus. 4.uudistettu painos.
- Vuori, J. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa: J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. Luettu 16.2.2024.

LIITTEET

LIITE 1

Tunnerondo

Henna Kervinen

D Hm G A D Hm G A

5 D Hm G A D Hm G A **Fine**

9 1. Hm Dm G A

13 Hm Em G A **D.C.**

2. Hm Em G A

Hm Em G⁷ A **D.C.**

3. Hm Em Gm A

Hm Em Gm A **D.C.al Fine**

H.Kervinen

LIITE 2

MALLI TUNNETAITOMUSKARIN TOTEUTTAMISEKSI

Tunnetaitomuskari koostuu kuudesta tunnetaitokokonaisuudesta, jotka perustuvat Julia Pöyhösen ja Heidi Livingstonen luoman Fanni-tunnetaitosarjan satukirjoihin:

1. Tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen (Fanni ja suuri tunnemöykky)
2. Tunteen voimakkuus ja tunnesäätelyn harjoittelu (Fanni ja ihmeellinen tunnelämpömittari)
3. Stressin säätely ja rentoutuminen (Fanni ja rento laiskiainen)
4. Ajatusten vaikutus tunnesäätelyyn ja pelkojen voittaminen (Fanni ja liian jännittävä yö)
5. Kehon toimintojen vaikutus tunnesäätelyyn ja rauhoittumisen taidot (Fanni ja levoton liikeri)
6. Omien tunteiden ja tarpeiden sanoittaminen (Fanni ja kiukkuiset kaksoset)

Jokainen kokonaisuus rakentuu kahdesta tai kolmesta 45–60min muskarituokiosta. Etenemisnopeus teemasta toiseen kannattaa määritellä kunkin ryhmän mukaan. Toiset ryhmät voivat tarvita enemmän aikaa jonkin teeman käsittelyyn. Myös tuokion pituutta voi mahdollisuuksien mukaan vaihdella ryhmän tarpeiden mukaan. Tunnetaitomuskariin osallistuvalla ryhmällä olisi hyvä olla perustaidot musiikilliseen toimintaan. Jos lapset eivät ole koskaan aikaisemmin osallistuneet muskariin tai vastaavaan, on hyvä pitää muutama orientoiva tunti ennen tunnetaitomuskarin teemojen aloittamista. Näin lapsille muodostuu jo käsitys muskarin työtavoista ja toiminnasta. Orientoivilla kerroilla voi tutustua soittimiin ja yhteissoittoon, liikkumiseen musiikin mukaan ja musiikin havainnoimiseen. Hyvä ikä tunnetaitomuskariin osallistujille on 6–8-vuotta. Tunnetaitomuskari sopii myös 5-vuotiaille, joilla on aikaisempaa kokemusta musiikkileikkikoulusta tai vastaavasta toiminnasta. Seuraavassa on esitetty ohjeellinen eteneminen tunnetaitomuskariin. Kuitenkin on muistettava, että jokainen ryhmä on erilainen, ja jokainen opettaja ohjaa toimintaa omista pedagogisista lähtökohdistaan ja omalla persoonallaan. Toimintaideoista voi poimia ryhmälle ja itselle sopivat musiikilliset toiminnot. Jos liikkuminen tai soittaminen vapaasti tunteen mukaan on lapsille haastavaa, on liike/soitto hyvä mallintaa ensin. Fanni-kirjoissa on lisäksi teemaa tukevia ohjeita ja ideoita muuhun kuin musiikilliseen toimintaan toteutettavaksi lapsiryhmissä tai kotona lapsen kanssa.

Ensimmäinen tuokio:

1. Tervehditään ryhmäläisiä ryhmän yhteisellä alkulaululla ja kysellään päivän kuulumiset. Lapset voivat valita "päivän tunteen" Fannin tunnetaitokorteista. Lapset voivat myös auttaa toisiaan löytämään sopivan tunnesanan/kortin kuvaamaan päivän tapahtumia.
2. Virittäydytään muskariin musiikkiliikunnan avulla. Liikunta voi toimia energian purkuna tai vaatia tarkempaa havainnointia ryhmän tarpeesta riippuen.
3. Kuunnellaan Fanni-tarina katsoen samalla kirjan kuvia.
4. Kuunnellaan aiheeseen valittu instrumentaalikappale (ks. kuunteluehdotuksia), jonka aikana pohditaan tarinaa ja opettajan antamia tarinaan liittyviä kysymyksiä. Kysymyksiä löytyy valmiina Fanni-kirjoista. Kuuntelun aikana jokaisella ryhmäläisellä on hyvä olla oma paikka, jossa pystyy rauhassa kuuntelemaan. Jos paikallaan olo on vaikeaa, voi käsiin ottaa jotain tekemistä esimerkiksi pienen kiven.
5. Keskustellaan musiikin ja tarinan herättämistä ajatuksista.
6. Piirretään opettajan antaman aiheen mukaan äskeisen musiikin soidessa uudestaan. Musiikki auttaa lapsia palaamaan mielikuvissa tarinaan. Tarkoitus on piirtää omista mielikuvista nousevia asioita, mutta tämä voi olla joillekin lapsille vielä vaikeaa, jolloin on hyväksyttävää piirtää myös tarinan tapahtumia ja hahmoja. (ks. ehdotuksia piirtämiseen)
7. Käsitellään piirroksia keskustellen tai toiminnallisesti esimerkiksi soittaen. (ks. toimintaideat)

Toinen ja kolmas tuokio:

1. Tervehditään ryhmäläisiä ryhmän yhteisellä alkulaululla ja kysellään päivän kuulumiset Fannin tunnetaitokortteja apuna käyttäen. Lapset voivat myös auttaa toisiaan löytämään sopivan tunnesanan/kortin kuvaamaan päivän tapahtumia. Laitetaan kaikkien kortit esille.
2. Virittäydytään muskariin musiikkiliikunnan avulla. Liikunta voi toimia energian purkuna tai vaatia tarkempaa havainnointia ryhmän tarpeesta riippuen.
3. Katsotaan kirjan kuvat edellisviikolta tutun musiikin soidessa ja palataan tarinasta nousseisiin ajatuksiin. Kuuntelun aikana jokaisella ryhmäläisellä on hyvä olla oma paikka, jossa pystyy rauhassa kuuntelemaan. Kuvien katsominen kuuntelun aikana ohjaa mielikuvia ja auttaa keskittymään.
4. Käsitellään teemaa monipuolisesti muskarin työtapoja käyttäen liikkuen, soittaen, laulaen, improvisoiden. Opettaja voi valita sopivat musiikilliset työtavat ryhmän edellytysten ja tarpeiden mukaisesti. (ks. toimintaideat)

TOIMINTAIDEAT:

Tunteen esittäminen ilmeellä, asennolla, liikkeellä, äänellä

Lapset valitsevat tunnetaitokorteista esitettävän tunteen (vaihtoehtojen määrää voi rajata), esittävät sitä sovitulla tavalla ja muut yrittävät arvata mistä tunteesta on kyse.

Tunteen esittäminen soittamalla

Lapset valitsevat tunnetaitokorteista esitettävän tunteen (vaihtoehtojen määrää voi rajata), esittävät sitä soittimella ja muut yrittävät arvata, mistä tunteesta on kyse.

Tunnerondo liikkuen

Lapset liikkuvat tunnerondon mukaan (äänite tai opettajan soittamana) ja ilmentävät tunnetta omalla liikkeellään.

Tunnerondo soittaen

Lapset soittavat rytmisoittimilla tunnerondon mukaan (äänite tai opettajan soittamana) ja ilmentävät tunnetta omalla soitollaan. Opettaja voi valita käytettävät soittimet valmiiksi tai soittimet voi valita yhdessä ryhmän kanssa. Rondon osien paikkoja voi vaihdella, jotta lapset joutuvat keskittymään kuuntelemaan mikä tunne/soitin on vuorossa.

Tunnerondon kuvittaminen

Lapset piirtävät/maalaavat vapaasti tunnerondon soidessa ja ilmentävät kuvituksellaan kulloinkin soivaa tunnetta. Kuvan ei tarvitse esittää mitään. Halutessaan jokaiselle tunteelle voi valita oman värin.

Tunnerondo-stop

Lapset liikkuvat tunnerondon mukaan (äänite tai opettajan soittamana) ja ilmentävät tunnetta omalla liikkeellään. Kun musiikki lakkaa, lapset pysähtyvät patsaaksi ilmentämään sen hetkistä tunnetta.

Liikuntaan voi käyttää myös muuta musiikkia, jolloin musiikin tauotessa opettaja sanoo tunteen, jota patsaan pitää esittää.

Rummutuksen voimakkuus

Kuvataan tunteen voimakkuutta rummutuksella. Opettaja näyttää tunnelämpömittarista (Fanni Emotions) tunteen voimakkuutta ja lapset soittavat tämän mukaan. Voi toteuttaa myös muilla soittimilla.

Äänimaisema rytmisoittimin lempipaikasta

Kuvataan lasten piirtämiä lempipaikkoja rytmisoittimin. Tutkitaan ensin, mitä elementtejä piirroksissa esiintyy, ja mikä soitin voisi kuvata mitäkin elementtiä. Jaetaan ryhmälle valitut soittimet ja opettaja osoittaa kuvasta eri elementtejä, jolloin lapset soittavat vuorollaan. Kuvaan voi keksiä myös tarinan, jota lapset säestävät em. soittimilla.

Kiukkurondo (äänimaisema sopukasta)

Kuvataan lasten piirtämiä sopukoita rytmisoittimin. Tutkitaan ensin piirroksia ja mietitään millaisia rauhallisia ääniä sopukassa voisi kuulua ja millä soittimella näitä voisi soittaa. Valitaan soitin ja soittotapa jokaisen piirrokselle ja jaetaan soittimet. Asetetaan piirroksat ympyrään ja näiden keskelle "kiukku" (piirros kiukusta esim. opettajan tekemänä) Opettaja osoittaa vuorollaan eri piirroksia, jolloin lapsi soittaa sen sopukan ääntä. Sopukoiden rauhallisten äänten väliin opettaja osoittaa "kiukua", jolloin kaikki saavat soittaa omaa soitinta yhtä aikaa voimakkaasti. Kiukku hälvenee kun soitetaan sopukoiden rauhallista musiikkia ja kiukku-kuva poistetaan.

Kapellimestari

Lapsi toimii kapellimestarina ja ohjaa muiden soittoa opettajan sijaan em. Rummutuksen voimakkuus, Äänimaisema tai Kiukkurondo -tehtävissä.

Eri tunteella laulaminen

Lauletaan lapsille tuttua laulua eri tunteilla. Aloitetaan perustunteista.

Pumpulipallon puhallan (K.Tuomi)

Lapsilla on kädessään pumpulipallot ja muki. Lauletaan laulu "Pumpuli pallon puhallan än yy tee nyt" (so-mi-do), jonka jälkeen lapset yrittävät puhalltaa oman pumpulipallon mukiin. Mukin sijaintia voi vaihtaa haasteen lisäämiseksi.

Hengityspallo

Musiikin soidessa seisotaan piirissä. Yhdellä on hengityspallo, jonka kanssa hän tekee sovitun määrän rauhallisia hengityksiä ja heittää tämän jälkeen pallon seuraavalle.

Lauletaan helppoa ja lyhyttä laulua. Laulun ajan se, jolla on pallo, saa hengittää pallon kanssa rauhallisesti ja laulun loppuksi heittää pallon seuraavalle.

KUUNTELUEHDOTUKSIA:

Musiikki on valittu tukemaan tarinoiden teemaa ja juonen kulkua kiinnittäen huomioita kappaleiden harmoniaan, rytmiiikkaan ja dynamiikkaan. Kappalevalinnoissa ei kuitenkaan ole yhtä totuutta ja sopiva musiikki valikoituu ryhmän, ohjaajan ja tilanteen mukaan.

Fanni ja suuri tunnemöykky

- V. Novak: Moravian-Slovak Suite Op. 32 II: Among the Children
- P. Tchaikovsky: Pähkinänsärkijä Op. 71: Miniature Overture
- Rossini: The Barber of Seville: Overture

Fanni ja ihmeellinen tunnelämpömittari

- J. Strauss: Radetzky-march, Op. 228
- H. L. Blankenburg: My Regiment
- J. Brahms: Hungarian Dance Nro. 5 g-molli

Fanni ja rento laiskiainen

- J. S. Bach: Orchestral Suite nro. 3 in D: II Air
- M. Korb & U. Roeber: Highland Cathedral

Fanni ja liian jännittävä yö

- M. Musorgsky: Näyttelykuvia: Night on bald mountain
- L. van Beethoven: Symphony nro 5 Op. 67: I Allegro con brio
- C. Saint-Saëns: Danse Macabre, Op. 40

Fanni ja levoton liikeri

- E. Thorbjörn: Musikk fra Kardemomme By
- L. Anderson: Fiddle Faddle
- L. Anderson: Plin, Plank, Plunk!

Fanni ja kiukkuiset kaksoset

- L. van Beethoven: Moonlight Piano Sonata nro 14 cis-molli, Op. 27, nro 2: III Presto agitato (kiihtynyt musiikki)
- A. Khachaturian: Sabre Dance (kiihtynyt musiikki)
- B. M. Nyhagen: Evening song (rauhallinen musiikki, oma sopukka)

EHDOTUKSIA PIIRTÄMISEEN:

Fanni ja suuri tunnemöykky: jokin tarinassa esiintynyt tunne tai tapahtuma milloin tunne tuntuu

Fanni ja ihmeellinen tunnelämpömittari: jokin tapahtuma, milloin tunnelämpömittari on punaisella tai jokin tapahtuma milloin tunnelämpömittari on vihreällä

Fanni ja rento laiskiainen: Mielipaikka, missä on mukava ja hyvä olla, keksitty tai todellinen paikka

Fanni ja liian jännittävä yö: Jotain mikä pelottaa

Fanni ja levoton liikeri: Kehon ääriä (voi olla valmiina), väreitä annetuilla väreillä missä mikäkin tunne tuntuu (ilo, suru, pelko, viha), väreitä voi myös valita yhdessä tai jokainen voi valita omat väreitään kuvaamaan tiettyä tunnetta.

Fanni ja kiukkuiset kaksoset: oma sopukka, rauhoittumispaikka, keksitty tai todellinen